

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مقاله سطح دو (کارشناسی)

مدرسه علمیه معصومیه (سلام الله عليها) شیراز

عنوان تحقیق:

حقوق فرزند در حیطه‌ی تربیت جسمی و جنسی

استاد راهنما:

سرکار خانم آهنگران

پژوهشگر:

مهتاب مهدوی راد

فاطمه زارع شیبانی

اعظم بانوزاده

الحمد لله
الكرن

چکیده

از مهم ترین اهداف انسان ها رسیدن به سعادت است و رسیدن به این مهم در گرو تربیت صحیح که توسط والدین صورت می گیرد، است. پدر و مادر نسبت به فرزندان خود وظایفی دارند از جمله حقوق فرزندان بر والدین، تربیت آن هاست. در تربیت انتخاب همسر، هم کفو بودن، مرحله ی انعقاد نطفه، بار داری و مراقبت های آن، مرحله ی به دنیا آمدن فرزند، شیر دهی و تغذیه ی مناسب اهمیت بسیاری دارد. از انواع تربیت، تربیت جنسی و جسمی آن هاست. در تربیت جسمی، توجه به خوراک، پوشاک، بهداشت و بازی کودکان مطرح است. در تربیت جنسی باید در نظر داشت که با برنامه ریزی صحیح کودکان را تحت نظارت قرار داد و آن ها را راهنمایی کرد تا بتوانند گزینه ی خود را کنترل کرده و از انحرافات آن ها در نوجوانی و جوانی جلوگیری کرد.

واژگان کلیدی: حقوق، تربیت، جنسی، جسمی.

مقدمه

کودک امانت و هدیه ی خداوند است که به دستان پدر و مادر سپرده می شود. انسان موجودی پیچیده است و تربیت او هم بس دشوار.

این حق کودک است که والدین در زمینه ی تربیت او اطلاعات و آمادگی لازم را به دست آورند تا به بهترین نحو به تربیت و رشد شخصیت فرزند خود کمک کنند. تربیت وجوهی دارد که در این مقاله به حقوق فرزند در حیطه ی تربیت جسمی و جنسی می پردازیم.

غریزه ی جنسی یکی از مهم ترین غرایز است که هر چند در کودکی به شکل نهفته است اما خاموش نیست و از همان کودکی نیاز به تربیت و کنترل و مراقبت دارد. در دوران جنینی و پس از تولد و حتی تا چند سال بعد از آن، فرزند وابستگی زیادی به والدین خود دارد و این وابستگی یعنی آسیب پذیری کودک، در این دوران که تربیت جسمی او را ضروری می سازد و حق تربیت جسمی را با حق حیات کودک مربوط می سازد

مفهوم حقوق

حقوق: جمع حق است و در معانی گوناگون بکار رفته است. در لغت به معنای راستی ها، درستی ها، وظایف و تکالیف، در فارسی به معنای دستمزد، مجموعه قوانین، قواعد و رسوم لازم الاجرائی که به منظور استقرار نظم در جوامع انسانی وضع یا شناخته شده است. (معین، ۱۳۸۰، ج ۱، ص)

حقوق جمع حق، راست و درست، ضد باطل، یقین، عدل، نصیب و بهره از چیزی، ملک و مال. (عمید، ۱۳۵۰، ج ۱، ص)

حقوق جمع حق. مواجب، شهریه ها، راستی ها، بهره ها، نصیب ها، وظایف، تکالیف، املاک، اموال، قوانین، مجموعه قدرت ها و توانایی هایی که در نتیجه ی قواعد حقوقی و یا قوانین برای افراد نسبت به افراد دیگر و یا جامعه و جز آن ایجاد می شود. واجبات. (دهخدا، ۱۳۸۵، ج ۱، ص).

حق: در اصل به معنای مطابقت و موافقت است. مانند مطابقت در با چارچوب آن که کاملاً با آن هماهنگ و همسان بوده و به خوبی باز و بسته شود. (راغب اصفهانی، ۱۳۸۶، ص).

حق: اصل حق به معنی مطابقت و موافقت است. در قاموس ضد باطل، صدق، وجود ثابت و غیره گفته است. (قرشی، ۱۳۸۱، ج ، ص)

حق در علوم گوناگون استعمال می شود و معانی متفاوتی دارد. مثلاً حق در اصطلاح فلسفی، حقوقی، فقهی، اخلاقی، سیاسی؛ اما دو معنای اصلی برای حقوق در مباحث حقوقی بیان شده است:

حقوق نخست به معنای مجموعه قواعد و مقرراتی است که در زمان معین، بر جامعه ای معین حکومت می کند و افراد آن جامعه باید آن قواعد را مراعات نمایند. در معنای دوم عبارت است از امتیازها، توانایی های ویژه ای که هر جامعه، برای اشخاص خویش به رسمیت شناخته و دیگران را مکلف به رعایت آن ها کرده است. (کاتوزیان، ۱۳۷۸، ج ۱، ص ۳۲).

مفهوم تربیت

تربیت واژه ای عربی است که معنای پروراندن، پروردن، آموختن، تأدیب، سیاست، ترقی و برتری دادن به کسی یا چیزی، پرورش، احسان و تفقد نسبت به شاعر و دیگر زیر دستان. (دهخدا، ۱۳۸۵، ج ۱، ص).

تربیت: عربی، پروردن، پروراندن، پرورش دادن، ادب و اخلاق به کسی یاد دادن. (عمید، ۱۳۵۰، ج ۱، ص).

تربیت: مصدر، پروردن، پروراندن، آداب و اخلاق به کسی آموختن، پرورش بدن به وسیله ی انواع ورزش، تعلیم، آموزش و پرورش. (معین، ۱۳۸۰، ج ۱، ص).

معنای تربیت در قرآن

۱- رسیدن به رشد (يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا).

که به راه راست هدایت می‌کند، پس ما به آن ایمان آورده‌ایم و هرگز کسی را شریک پروردگارمان قرار نمی‌دهیم! (۲/جن)

۲- هدایت به سوی حق و کمال يَاقَوْمِ لَكُمْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَىٰ وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ (۲۹/غافر)

ای قوم من! امروز حکومت از آن شماست و در این سرزمین پیروزید؛ اگر عذاب خدا به سراغ ما آید، چه کسی ما را یاری خواهد کرد؟! فرعون گفت: «من جز آنچه را معتقدم به شما ارائه نمی‌دهم، و شما را جز به راه صحیح راهنمایی نمی‌کنم! (دستور، همان قتل موسی است!)» (۲۹)

۳- رسیدن به حد بلوغ و تشخیص (وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْكَيْلِ وَالْمِيزَانِ بِالْقِسْطِ لَا نَكْلَفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَالِكُمْ وَصَّكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ (انعام/۱۵۲)

و به مال یتیم، جز به بهترین صورت (و برای اصلاح)، نزدیک نشوید، تا به حد رشد خود برسد! و حق پیمانانه و وزن را بعدالت ادا کنید!- هیچ کس را، جز بمقدار تواناییش، تکلیف نمی‌کنیم- و هنگامی که سخنی می‌گویید، عدالت را رعایت نمایید، حتی اگر در مورد نزدیکان (شما) بوده باشد و به پیمان خدا وفا کنید، این چیزی است که خداوند شما را به آن سفارش می‌کند، تا متذکر شوید! (۱۵۲)

۴- پاک کردن نفس از بدی ها لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ ءَايَاتِهِ وَ يُزَكِّيهِمْ وَ يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ وَ إِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ (۱۶۴ آل عمران).

خداوند بر مؤمنان منت نهاد [نعمت بزرگی بخشید] هنگامی که در میان آنها، پیامبری از خودشان برانگیخت؛ که آیات او را بر آنها بخواند، و آنها را پاک کند و کتاب و حکمت بیاموزد؛ هر چند پیش از آن، در گمراهی آشکاری بودند. (۱۶۴).

بین تعلیم و تربیت تفاوت است، تعلیم به معنای آموزش و یاد دادن مطلبی به دیگری است. اما تربیت، سازندگی و پرورش شخصیت فرد است، تربیت به ویژه از منظر اسلام از جهات گوناگونی حائز اهمیت است. مهم ترین نیاز فرزندان در تعلیم و تربیت اسلامی آن است که عقل کودک در سایه ی شناخت خداوند متعال پرورش یابد و با عمل به دستورات دینی فضایل اخلاقی رشد می کند. خداوند متعال در آیه ششم سوره ی

تحریم می فرماید: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَ الْحَجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَ يَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ(۶))

ای کسانی که ایمان آورده‌اید خود و خانواده خویش را از آتشی که هیزم آن انسانها و سنگهاست نگه دارید؛ آتشی که فرشتگانی بر آن گمارده شده که خشن و سختگیرند و هرگز فرمان خدا را مخالفت نمی‌کنند و آنچه را فرمان داده شده‌اند (به طور کامل) اجرا می‌نمایند! (۶)

انواع تربیت

تربیت دینی، تربیت اخلاقی، تربیت عرفانی، تربیت عرفانی، تربیت اجتماعی، تربیت جنسی، تربیت عاطفی، تربیت عقلانی و تربیت بدنی.

اگر والدین در تربیت شایسته فرزند همت گمارند، به قوانین تربیتی اسلام آشنا باشند و از آنها مدد بگیرند، بسیاری از نارسایی های ناشی از وراثت و غذای شبهه ناک و ... جبران پذیر است.

تربیت پذیر بودن فرزندان و اهمیت تربیت از دیدگاه امام علی (علیه السلام)

از دیدگاه امام علی (علیه السلام) فرزندان انسان تربیت پذیرند و اگر پدر و مادر از شیوه های و اصول تربیتی آگاه باشند و از این ویژگی و تربیت پذیر بودن انسان به خوبی بهره می برند و فرزندان خویش را در رسیدن به بالاترین درجه علمی و معنوی یاری می رسانند. آن حضرت اصل "تربیت پذیر بودن انسان" یکی از حقوق فرزندان بر پدر را تربیت فرزند می داند و می فرماید: حق الولدان یحسن اسمهم و یحسن ادبه و یعلم القرآن؛ حق فرزند بر پدرش این است که نام نیکو برای او برگزیند و به خوبی ادب و تربیتش کند وی قرآن بیاموزند. (دشتی، ۱۳۹۵، ص ۱۲۹۵).

امام خمینی (ره) درباره ی اصل در تربیت پذیر بودن انسان می فرماید: این لطفی است که از سوی خدا خدایی تبارک و تعالی به بشر، که قابل از برای این است که تربیت شود. (فراہانی، ص ۱۷)

در بحث تربیت کودک، عوامل بسیاری وجود دارد که بر تربیت او تاثیر گذار است از جمله ی این عوامل می توان به ساختار فرهنگی، خانواده، محیط آموزشی، محیط زندگی، محیط کار و حاکمیت سیاسی کشور اشاره کرد. نقش پدر و مادر نسبت به فرزند در مقایسه با سایر عوامل از اهمیت بالایی برخوردار است. نقش مادر در این تربیت پر رنگ تر از نقش پدر است. پدر و مادر مسئولیت هایی دارند، که گستردگی فراوانی دارد و شامل دوره ی قبل از تولد فرزند یعنی همسر گزینی، مقدمات انعقاد نطفه، دوره ی بار داری، مرحله ی زایمان، دوره ی کودکی، دوره ی نوجوانی، دوره ی جوانی، مرحله ی ازدواج و هدایت و نظارت پس از تزویج می باشد.

اسلام در تمامی مراحل زندگی فرد، برنامه دارد و در جهت رشد و کمال او دستوراتی را بیان می کند.

تربیت اسلامی فراگیر است و شامل جسم و روح فرد و همین طور دنیا و آخرت او می شود. آن چه که از دستورات اسلام بیان می شود این است که سفارشات دین از مرحله ی همسرگزینی شروع می شود و تا پایان عمر ادامه دارد. انتخاب همسری شایسته هم چنان که در روایات وارد شده تأکیدی است بر اهمیت این موضوع.

در روایتی از پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم): تَخَيَّرُوا لِنُطْفَتِكُمْ فَانْكَحُوا الْأَكْفَاءَ وَ انْكَحُوا الْيَهُمَّ. برای نطفه های خود محل مناسب انتخاب کنید و از اشخاص هم شأن زن بگیرید و به آن ها زن بدهید. (میخبر، ۱۳۸۳، ص ۲۷)

از جمله حقوقی که در متون اسلامی بر آن تأکید شده حق تغذیه ی مناسب است که از زمان بارداری آغاز می شود. در این دوران چند اصل به مادران توصیه می شود: تغذیه مناسب، استراحت کافی، داشتن آرامش روحی و معنوی، انجام ورزش های مناسب، انجام مراقبت های دوران بارداری، و شناخت علائم خطر حاملگی. (همان، ص ۷۰)

زنان باردار باید بسیار مراقب تغذیه ی خود باشند، چون جنین از خون مادر تغذیه می کند. غذای مادر باید حساب شده و دارای تنوع غذایی باشد؛ چون اگر غیر از این باشد مادر دچار سوء تغذیه خواهد شد که بر سلامت جنین اثر مستقیم دارد. از طرفی این تغذیه بر اخلاق و هوش فرزند نیز تأثیر فراوان دارد. مثلاً نارسایی های شناختی منحرفان می تواند ناشی از رشد ناکافی سلول های مغزی باشد که این نیز خود می تواند ناشی از تغذیه ی ناکافی یا امراض و صدمات جسمانی به کودک و عدم اهتمام والدین به بهداشت و معالجه ی او باشد. (حاجی ده آبادی، ۱۳۹۱، ص ۹۶).

این حق هر کودکی است که در دوران جنینی از تغذیه ی مناسب بر خوردار باشد و والدین باید وظیفه ی خود را به نحوی شایسته انجام دهند. با توجه به تقسیم وظایف در اسلام، این پدر است که باید غذاهای لازم و مناسب را در اختیار ما در قرار دهد این غذا باید از راه حلال بدست آمده باشد از خوردن غذای شبهه ناک پرهیز کنند.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): اطعموا نساءکم الحوامل اللبان فانه یزید فی عقل الصبی. به زن های حامله ی خود کندر بخورانید چرا که در افزایش عقل کودک موثر است. (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۱۱۰، ص ۴۴).

بعد از دوران بارداری و به دنیا آمدن نوزاد حق اوست که از بهترین تغذیه برخوردار باشد تغذیه ای که از راه حلال بدست آمده باشد. بهترین تغذیه برای نوزاد، شیر مادر است. نوزادانی که از شیر مادر تغذیه می کنند، نسبت به دیگر نوزادان از سلامت جسمی و روحی بیشتری بهره مندند.

تغذیه با شیر مادر در آیات و روایات بسیاری مورد تأکید قرار گرفته و دانشمندان نیز، بسیاری از مزایای آن را کشف کرده اند. وَ الْوَالِدَاتُ يَرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ وَ عَلَى الْمُؤَلَّدِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَ كِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تَكْلَفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَ لَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَ عَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ

فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِّنْهُ وَ تَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَ إِنِ ارْتَدَّتُمْ عَنْ تَسْتَرْضِعُوْا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُم بِالْمَعْرُوفِ وَ اتَّقُوا اللَّهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (۲۳۳/بقره)

مادران، فرزندان خود را دو سال تمام، شیر می‌دهند. (این) برای کسی است که بخواهد دوران شیرخوارگی را تکمیل کند. و بر آن کس که فرزند برای او متولد شده [پدر]، لازم است خوراک و پوشاک مادر را به طور شایسته (در مدت شیر دادن بپردازد؛ حتی اگر طلاق گرفته باشد). هیچ کس موظف به بیش از مقدار توانایی خود نیست! نه مادر (به خاطر اختلاف با پدر) حق ضرر زدن به کودک را دارد، و نه پدر. و بر وارث او نیز لازم است این کار را انجام دهد [هزینه مادر را در دوران شیرخوارگی تأمین نماید]. و اگر آن دو، با رضایت یکدیگر و مشورت، بخواهند کودک را (زودتر) از شیر بازگیرند، گناهی بر آنها نیست. و اگر (با عدم توانایی، یا عدم موافقت مادر) خواستید دایه‌ای برای فرزندان خود بگیرید، گناهی بر شما نیست؛ به شرط اینکه حق گذشته مادر را به طور شایسته بپردازید. و از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید! و بدانید خدا، به آنچه انجام می‌دهید، بیناست! (۲۳۳)

امام علی (علیه السلام) می‌فرمایند: ما من لبن رضع به الصبی اعظم برکه علیه من لبن امه. برای کودک هیچ شیری با برکت تر از شیر مادر نیست. (حر عاملی، ۱۴۰۹ق، ج ۷، ص ۱۷۵).

از دیگر حقوق کودک بر پدر و مادر در حیطه ی تربیت جسمی، بهداشت جسمی اوست. وظیفه ی پدر و مادر است که به نظافت فرزند خود اهمیت بدهند. رعایت بهداشت باعث سلامت جسمی و به دنبال آن سلامتی و آرامش روحی است بی توجهی به بهداشت و نظافت موجب بیماری و اذیت فرزند و در پی آن اذیت خود والدین می شود پس استحمام و نظافت کودک مانع از بروز بسیاری از مشکلات می شود.

از دیگر حقوق مرتبط با تربیت جسمی فرزندان، حق آنان بدنی و بازی است. بازی، با برانگیختن حس کنجکاوی کودک، قدرت ابتکار او را به حرکت وا می دارد و موجب رشد جسمی او نیز می شود. عضلات را نیرومند و استخوان ها را محکم می کند؛ باعث مهارت حس لامسه، و بینایی کودک می شود؛ بازی، وسیله ای برای تعدیل جنبه ی پرخاشگری کودک نیز هست و عقده هایش را از بین می برد. (یوسفیان، ۱۳۸۶، ص ۶۹).

نقل شده از امام صادق (علیه السلام) که می‌فرمایند: دع ابنک یلعب سبع سنین. بگذار فرزندت تا هفت سال بازی کند. (حر عاملی، ج ۱۵، ص ۱۹۴).

از جمله ورزش های توصیه شده در متون دینی برای کودکان کشتی، اسب سواری، تیر اندازی و شناست.

بازی کردن با کودک بهره هوشی او را به دنبال دارد. والدین باید مراقب بازی های فرزندان خود باشند. فرزندان نبای وقت خود را فقط صرف بازی های کامپیوتری کنند؛ بلکه بازی هایی را برای فرزند خود انتخاب کنند که دارای فعالیت بدنی باشد و خود نیز در این بازی شرکت کنند، بازی با کودکان هم سن و سال نیز تأثیر بسیاری بر تربیت کودک دارد. کودکان در موقع بازی مهارت هایی می آموزند که آمادگی ورود

به مدرسه و جامعه را بدست می آورند. پدر و مادر می توانند با خواندن قصه فضایل اخلاقی را به فرزندان خود بیاموزند و این فضایل را در آن ها تقویت کنند.

تربیت جنسی کودک

غریزه ی جنسی یکی از غرایز حساس و نیرومند در زندگی انسان است و اثرات مثبت و منفی زیادی بر جسم و روح فرد دارد از این رو باید به تربیت این غریزه پرداخت. تربیت جنسی به منظور آگاهی کودک در جهت کنترل صحیح تمایلات و غرایز جنسی اوست؛ این تربیت دارای دو بعد نظری و عملی است، بعد نظری یعنی آموزش تکالیفی که در اسلام در رابطه با امور جنسی بیان کرده است و اما بعد عملی اقدامات و فعالیت های لازم در زمینه ی امور جنسی که باید پدر و مادر یا کسانی که با کودک در ارتباط هستند مانند مربی رعایت کنند. تربیت جنسی به معنای آموزش رفتار جنسی و تقویت آن نیست و یا حتی به معنای سرکوب و سر پوش نهادن بر آن، بلکه تربیت جنسی به منظور جهت دهی به تمایلات و غرایز جنسی است که کودک را راهنمایی می کند تا آمادگی لازم جهت جهت مواجهه با یکی از نیازهای طبیعی خود را طبیعی خود را داشته باشد. میل جنسی از غرایزی است که خداوند در وجود آدمی قرار داده و این غریزه برای ادامه ی حیات بشری ضروری است اما در کودکان این میل حالت نهفته دارد و به تدریج بیدار شده و در دوران نو جوانی به اوج خود می رسد. هر چند که میل جنسی در کودکان کاملاً خاموش نیست اما نیاز به تربیت و مراقبت صحیح و جدی دارد تا دچار انحراف نشود. نقش دهی جنسی به کودکان، باید دارای ویژگی های زیر باشد: ۱- اعتدال در محبت به فرزندان و پرهیز از محبت بیش از اندازه ی والد جنسی مخالف، به کودک. ۲- هماهنگی پوشش کودک با جنسیت او. ۳- پرهیز از تبعیض و تفاوت رفتاری نسبت به دختر و و پسر در خانواده. ۴- ایجاد تنوع و جهت دهی به بازی کودکان، براساس جنسیت آن ها. ۵- بیان طبیعی بودن تفاوت دو جنس (از نظر روانی، عاطفی، جسمی، فیزیولوژی و...) و لزوم وجود این تفاوت ها برای ادامه ی حیات و در نتیجه، ضرورت احترام گذاشتن به این تفاوت ها. (فقیهی، ۱۳۹۱، ص ۱۱۱). کودکان در دو یا سه سالگی به اختلاف دختر و پسر پی می برند و با کنجکاوی به یکدیگر خیره می شوند. کودکان در این سن سوالات مستقیم یا غیر مستقیم در رابطه با مسائل جنسی از پدر و مادر خود می پرسند چه خوب است که پدر و مادر به جای طفره رفتن و پرت کردن حواس فرزندان خو از این سوالات جواب های صحیح به آن ها بدهند. کودکان اگر از پدر و مادر خود جواب این سوالات را دریافت نکنند در بین دوستان به دنبال جواب هایشان می روند و چون معمولاً دوستانشان هم، هم سن و سال خودشان هستند پس می توان گفت در یک سطح فکری قرار دارند و نمی توانند پاسخ گوی پرسش های آن ها باشند و حتی ممکن است آن ها را به انحرافات فکری و کجروی سوق دهند. باید توجه داشت که کودکان با توجه به سنشان سوالات ساده ای دارند. پدر و مادر هم می توانند پاسخ ساده و قابل درک به کودکان بدهند تا کنجکاوی آن ها برطرف شود. درمورد پاسخگویی به پرسش کودکان نکات قابل توجهی وجود دارد: ۱- در پاسخ گویی به پرسش های جنسی کودکان، صراحت و شفافیت تا حدی باید باشد که ابهام ذهنی آن ها رفع شود. ۲- پاسخ ها نباید به هیچ وجه تحریک کننده باشد. ۳- حجب و حیا باید رعایت شود و در پاسخ گویی از پرده دری اجتناب گردد. ۴-

از برخورد هیجانی یا نفرت انگیز با کودک دوری شود. ۵- در پاسخ دادن به رشد سنی و سطح فهم کودک، باید توجه شود. (همان، ص ۱۳۰). پدر و مادر نباید نسبت به مسائل جنسی فرزندانشان بی تفاوت باشند. تربیت جنسی یکی از حساس ترین تربیت هاست که با اندکی غفلت و اشتباه ممکن است فرزندان به وادی فساد و تباهی کشیده شوند و صدمات جبران ناپذیری به آن ها وارد شود پس مسئولیت والدین بسیار سخت و سنگین است. (امینی، ۱۳۸۸، ص ۲۴۶).

خانواده نقش بسزایی در تربیت جنسی کودک دارد و در این میان نقش مادر برجسته تر از سایر اعضای خانواده است. لذا برای جلوگیری از انحرافات ناشی از غرایز جنسی رعایت اموری لازم است؛ از جمله اینکه محیط خانه باید محیطی پاک و عاری از هرگونه آلودگی باشد. مادر و خواهران در محیط خانه باید در مقابل کودکان و حتی سایر اعضای خانواده پوشش مناسب داشته باشند هر چند به هم محرم باشند، اما باز هم باید رعایت کنند تا از ایجاد زمینه ی لغزش در کودکان جلوگیری شود. گزینه ی جنسی، گزینه ای بسیار قدرتمند است که محرم و نامحرم، خواهر و برادر و پدر و مادر نمی شناسد پس اعضای خانواده نباید به صورت نیمه برهنه جلوی سایر اعضا حاضر شوند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): قال مر رسول الله وأنا معه علی معمر و فخذاه مکشوفتان، فقال: یا معمر غط فخذیک، فان الفخذ عوره؛ به مردی که رانش مکشوف بود فرمود: رانت را بپوشان زیرا از عورت است. (همان، ص ۲۶۷).

والدین باید از روش های پیشگیری از انحراف جنسی فرزندانشان آگاهی یابند. والدین باید از انجام عمل جنسی در برابر فرزندانشان جلوگیری کنند. مسائل جنسی تأثیر خود را بر نوزادان هم می گذارد. تحقیقات روان شناسان نشان داده که نوزادان می توانند هر صحنه ای را در مغز خود ثبت کنند، هر چند بعدا آن را به خاطر نیاورند. به همین علت، گاهی برخی از کودکان سریع تر از کودکان دیگر نسبت به مسائل جنسی کنجکاوی نشان می دهند. (مرکز تحقیقات رایانه ای حوزه علمیه اصفهان، ۱۳۹۴، ص ۶۰).

هم بستر شدن مرد با همسرش درحالی که کودکی در اتاق است، به عنوان یکی از عواملی است که باعث ایجاد انحراف جنسی در او می شود. کودک در این باره کنجکاو شده و خودش هم تمایل پیدا می کند با دوستش همین رفتار را انجام دهد و از آن ها تقلید کند.

والدین باید از انجام عمل جنسی در برابر دیدگان فرزندان پرهیز کنند آن ها این عمل را باید از دوران نوزادی رعایت کنند تا سنین نوجوانی و حتی بعد از آن هم. امام علی (علیه السلام) می فرمایند: نهی رسول الله أن یجامع الرجل إمراته و الصبی فی المهد ینظر إلیهما؛ رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) از این که مرد با همسر خود زناشویی کند و کودک در گهواره به آن ها نگاه کند، نهی فرمودند. (نوری الطبرسی، ۱۴۰۸، ج ۱۴، ص ۲۲۸).

در متون دینی بسیار تاکید شده که زن و شوهر در رابطه با مسائل جنسی در حضور فرزندان رعایت این امور را داشته باشند؛ چون موجب اثر سوء بر آن ها می شود. روایتی در این باره از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): و الذی نفسی بیده لو أن رجلا غشی إمراته و فی البیت صبی مستیقظ یراهما و یسمع کلامهما

و نفسهما ما أفلح أبدا إذا كان غلاما كان زانيا أو جارية كانت زانية؛ قسم به آنکه جانم در دست او است، اگر مردی با همسرش هم آغوش شود و در خانه، کودکی بیدار باشد و آن ها را ببیند و صدا و نفس آن ها را بشنود، هیچ گاه رستگار نمی شود، اگر پسر باشد یا دختر، زناکار می شود. (کلینی، ۱۴۲۹ق، ج ۵، ص ۵۰۰).

فرزندان باید هنگام ورود به اتاق والدین از آن ها اجازه بگیرند. خداوند در قران کریم هم به این مطلب تاکید دارد و در آیات ۵۸ و ۵۹ سوره نور می فرماید: يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا لِيَسْتَذِنْكُمْ الَّذِيْنَ مَلَكَتْ اٰيْمَانُكُمْ وَ الَّذِيْنَ لَمْ يَبْلُغُوْا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلٰثَ مَرَّاتٍ مِّنْ قَبْلِ صَلٰوةِ الْفَجْرِ وَ حِيْنَ تَضَعُوْنَ ثِيَابَكُمْ مِّنَ الظَّهْرِ وَ مِنْۢ بَعْدِ صَلٰوةِ الْعِشَاءِ ثَلٰثُ عَوْرٰتٍ لَّكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَ لَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌۢ بَعْدَھُنَّ طَوَافُوْنَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ الْاٰيٰتِ وَ اللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ (۵۸)

وَ اِذَا بَلَغَ الْاُطْفٰلُ مِنْكُمْ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَذِنُوْا كَمَا اسْتَذَنَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ ءَايٰتِهٖ وَ اللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ (۵۹)

ای کسانی که ایمان آورده اید! بردگان شما، و همچنین کودکانتان که به حد بلوغ نرسیده اند، در سه وقت باید از شما اجازه بگیرند: پیش از نماز صبح، و نیمروز هنگامی که لباسهای (معمولی) خود را بیرون می آورید، و بعد از نماز عشا؛ این سه وقت خصوصی برای شماست؛ اما بعد از این سه وقت، گناهی بر شما و بر آنان نیست (که بدون اذن وارد شوند) و بر گرد یکدیگر بگردید (و با صفا و صمیمیت به یکدیگر خدمت نمایید). این گونه خداوند آیات را برای شما بیان می کند، و خداوند دانا و حکیم است! (۵۸)

و هنگامی که اطفال شما به سن بلوغ رسند باید اجازه بگیرند، همان گونه که اشخاصی که پیش از آنان بودند اجازه می گرفتند؛ اینچنین خداوند آیاتش را برای شما بیان می کند، و خدا دانا و حکیم است! (۵۹)

پدر و مادر باید از لخت شدن در برابر کودکان و یا لخت کردن آن ها خودداری کنند، چون هر دو اثر نامطلوبی دارد. بهعت از بین رفتن حیا می شود و از طرفی باعث تحریک کودک می شود. برای جلوگیری از تحریکشان، پدر و مادر نباید فرزندان خود را به حمام ببرند در حالی که لخت هستند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و اله و سلم) می فرماید:

غطوا حرمة عورته فان حرمة عوره الصغير كحرمة عوره الكبير و لا ينظر الله الي كاشف عوره . عورت کودک را بپوشانید، چرا که حرمت عورت کودک مانند حرمت عورت بزرگسال است. و خداوند به کسی که عورتش را برای دیگران کشف می کند، نگاه نمی کند. (شیخ الصدوق، ج ۳، ص ۴۳۶)

برای جلوگیری از انحراف جنسی فرزند می توان به خودداری از دست زدن به عورت آن ها نام برد. امام علی (علیه السلام) با اشاره به اینکه تحریک پذیری جنسی کودک، از شش سالگی به بعد بیشتر می شود و دستمالی کردن عورت او، زمینه انحراف او را فراهم می سازد، می فرماید: مباشرة المرأة إبتتها إذا بلغت سن سنين شعبه من الزنا . دستمالی کردن زن به آلت دخترش هنگامی که به شش سالگی برسد، نوعی زناست. (همان)

بعد از سنین معینی که طبق روایات شش یا هفت سالگی کودکان است باید از بوسیدن و در آغوش گرفتن کودکان نامحرم خود داری کرد. هر چند در اسلام به بوسیدن، نوازش کردن، محبت کردن به بچه ها سفارش شده است اما بعد از سن معین این رفتارها از سوی نامحرم برای آن ها منع شده است. روایتی از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) إذا بلغت الجارية ست سنین فلا یقبلها الغلام و الغلام لا تقبله المرأه إذا جاز سبع سنین. وقتی دختر بچه ای به شش سالگی رسید، جایز نیست که زن { نامحرم } او را ببوسد. (حر عاملی، ۱۴۰۹ق، ج ۲۰، ص ۳۳۰).

والدین باید بستر کودکان را از خود جدا کنند و کودکان را در اتاق جداگانه ای بخوابانند و هم چنین در سنین خاصی، باید بستر دختر و پسر از یکدیگر جدا باشد. سن جدا کردن بستر طبق روایات شش، هفت و ده سالگی است. در حدیثی از امام علی (علیه السلام) می فرماید: إنه یفرق بین الصبیان فی المضاجع لست سنین؛ رخت خواب بچه های شش ساله باید از هم جدا باشد. (همان، ص ۲۳۱).

کودکان برای شناخت دنیای اطراف خود و از روی کنجکاوی می خواهند بدن خود را بشناسد، و بدانند که بدن دوستشان هم به همین صورت است یا نه؟ پس به بازی هایی مثل مامان بازی یا دکتر بازی روی می آورند. والدین باید اگر با چنین صحنه هایی هم رو به رو می شوند رفتار معقولی در پیش بگیرند و از سرزنش کودکان پرهیز کنند. برخی کودکان آلت تناسلی خود را به بازی می گیرند و از این کار لذت می برند. والدین باید از با محبت و مهربانی با آن ها برخورد کنند، با فرزندانشان صحبت کنند تا این عمل به خود ارضایی در دوره ی نوجوانی کشیده نشود.

نتیجه گیری

کودک امانتی است که خداوند به پدر و مادر سپرده است. والدین باید تمام سعی و تلاش خود را برای تربیت فرزند خود بکار گیرند. از مهمترین حقوق تربیت فرزند، حق برخورداری از پرورش کافی و تربیت جسمی اوست که می توان با توجه به تغذیه فرزند در دوران بارداری، مرحله ی به دنیا آمدن و تغذیه از شیر مادر، توجه به بهداشت و سلامت جسمی فرزند، خوراندن غذای حلال و پرهیز از غذای شبهه ناک، توجه به ورزش و بازی و تربیت بدنی فرزند اشاره کرد. از دیگر حقوق فرزند، تربیت جنسی اوست. توجه به این نکات حائز اهمیت است. شناخت غریزه ی جنسی و فراهم کردن زمینه های مناسب برای هدایت آن، ایجاد محیط خانه عاری از هر نوع آلودگی، خود داری از عمل جنسی در برابر کودکان، خود داری از برهنه کردن و برهنه شدن در برابر فرزندان، جدا کردن بستر کودکان در سنی معین، پرهیز از دستمالی کردن آلت تناسلی کودک، نظارت بر بازی آن ها.

فهرست منابع

قرآن کریم

نهج البلاغه

- ۱- امینی، ابراهیم، تربیت، چ ۵، بوستان کتاب، ۱۳۸۸
- ۲- بابویه قمی، محمد بن علی، من لا یحضره الفقیه، تحقیق: علی اکبر غفاری، قم، موسسه النشر الاسلامی،
- ۳- حاجی ده آبادی، محمد علی، حقوق تربیتی کودک در اسلام، چ ۱، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۱
- ۴- حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، چ ۱، قم، محقق/مصحح موسسه ی آل البیت، ۱۴۰۹ ق
- ۵- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۸۵
- ۶- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات الفاظ قرآن، مترجم مصطفی رحیمی نیا، چ ۱، سبحان، ۱۳۸۶
- ۷- عمید، حسن، فرهنگ عمید، چ ۹، جاویدان، ۱۳۸۵
- ۸- فراهانی، مجتبی، تعلیم و تربیت از دیدگاه امام خمینی (ره)،
- ۹- فقیهی، علی نقی، تربیت جنسی، چ ۵، سازمان چاپ و نشر دار الحدیث، ۱۳۹۱
- ۱۰- قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، چ ۹، تهران، دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۸۱.
- ۱۱- کاتوزیان، ناصر، فلسفه حقوق، چ ۵، تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۷۸.
- ۱۲- کلینی، محمد، الکافی، محقق/مصحح: دار الحدیث قم، ۱۴۲۹ ق.
- ۱۳- مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، بیروت، موسسه ی الوفا، ۱۴۰۳ ق.
- ۱۴- مرکز تحقیقات رایانه ای حوزه ی علمیه اصفهان، نوزادی، مرکز تحقیقات رایانه ای، ۱۳۹۴.
- ۱۵- معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، چ ۱۸، تهران، سپهر، ۱۳۸۰.
- ۱۶- میخبر، سیما، ریحانه بهشتی، چ ۴، سرور، ۱۳۸۳.
- ۱۷- نوری الطبرسی، میرزا حسین، مستدرک الوسائل، محقق/مصحح: موسسه ی آل البیت قم، ۱۴۰۸ ق.
- ۱۸- یوسفیان، نعمت الله، تربیت دینی فرزندان، چ ۱، پژوهشکده ی تحقیقات اسلامی، ۱۳۸۶.
- ۱۹- Narjes-s3.kowsarblag.ir
- ۲۰- (فراهانی / مجتبی، تعلیم و تربیت از دیدگاه امام خمینی (ره) موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۷)
- ۲۱- محل نشر کتاب تربیت - ابراهیم امینی (قم ، موسسه بوستان کتاب)